Sagardogileen hitz kuttunak

Batzuei eta besteei galdetu eta gero halako zerrenda sentimental bat osatu dugu

:: FELIX IBARGUTXI

DONOSTIA. Jolas moduko bat proposatu diegu sagardogileei: aukeratu dezatela beren hitz kuttuna. Batzuek erantzun digute, beste batzuek ezina agertu digute. Normalean hitz zaharra aukeratu dute.

Komeni da gogoraraztea astigarragako Sagardoetxeak 'Sagardoaren hiztegia' delakoa plazaratu zuela orain bi urte. Miel Joxe Astarbek egindako hiztegia da eta Antton Olariagaren hitzak dakartza. Ez da arlo etnografikora mugatzen den hiztegia, gaur egungo sagardogintzako hitzak ere azaltzen ditu.

Iñaki Irigoien
Irigoien-Herrero sagardotegikoa

«Mojon!»

Hizketan hasi eta segituan etorri zaio burura hitz bat: Mojon. «Niri pena izugarria ematen dit hitz horrekin gertatu denak. Ez dakit, jendeari erdarazko hitza iruditzen zaiolako-edo, kontua da beste hitz bat nagusitu zaiola, Txotx. Baina ni gogoratzen naiz gure aitonak nola esaten zuen: 'Benga, etorri, mojon'». Eta aitonak bezala, aitak ere beti hitz hori, mojon».

Arantza Eguzkiza
Iparragirre sagardotegikoa

«Bi gozo»

Sagardogileen elkarteko lehendakaria den honek bere aita Antoniori galdetu dio eta, halaxe, bitxi batzuk azaleratu dira: «Aitak, batzuetan, esaten du: 'Ezkondu gabe dago'. Alegia, upelean bi sagardo baleude bezala. Borobildu gabeko sagardoa balitz bezala. Edozein momentutan gerta dakioke hori sagardoari; baita botilan dagoenean ere, mugimenduren baten ondorioz».

«Beste batzuetan, aitak esaten du sagardoak bi gozo dituela. Ez da erraza azaltzen: batzuetan sagardoari horixe gertatzen zaio, gozotasun bat ona daukala eta bestea txarra, ongi fermentatu gabeko sustantziaren batek eragindakoa».

'Mojon' hitza ere kilikagarri zaio Antonio Eguzkizari. «Garai batean, mojon esaten zen bakoitzean mahaiko jende guzti-guztia joaten zen edatera, eta batek ogi pusketa jartzen zuen kazuelan, ezin zela jan seinale. Gaur ez dago horrelakorik».

Eta Arantzak gaineratzen du bere kosetxatik: «Gure etxean beste hitz maitteak hauek dira: 'Upeletegi xarra'. Horrela esaten diogu lehenengo upelak ipini genituen tokiari. Gero, ukuilua kenduta beste upeletegi bat ere muntatu genuen».

Jose Mari Irizar
Barkaiztegi sagardotegikoa

«Apurua»

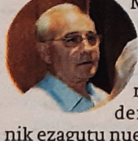

Martuteneko sagardogile honek, galdetu orduko esan du hitz bat: 'Apurua'. «Zeharo galdu den hitza da, baina nik ezagutu nuen. Lehenbiziko aldiz sagardoak probatzera joaten zirenean, sagardogileek esaten zuten: 'Gaur apurua diagu'. Orain, 'Gaur probaketa egitera goaz' esaten dugu, edo antzeko zerbait.

Martin Zabala
Zabala sagardotegikoa

«Txurrut!»

Adunako sagardogile honek ere aitaren (Ramon Zabala) kontu bat dakarkigu: «Lehenago, aitaren garaian, 'txurrut!' esaten zuen sagardogileak jendeari adierazteko upelen bat irekitzera zihoala. Hemen, Adunan, ez zen 'txotx' edo 'mojon' esaten».

Eta beti sagardoa. :: LOBO ALTUNA

Jose Angel Goñi
Gurutzeta sagardotegikoa

«Mikaela Urreaga»

«Nik amonaren kontu bat daukat kontatzeko. Mikaela Urreaga zuen izena. Ergobian bizi zen eta Hernaniko tren-geltoki aldera joaten zen, han etxekoek lokalen bat zeukaten-eta alokatuta. Hamabi bat urte zituela, han aritzen sagardoa ematen Harinera-ko langileei eta. Arrantxoa berotu eta sagardo piska bat edan, hor egoten ziren langileak behebarru horretan. Amonak askotan aipatzen zuen neskatilatan izandako bizimodu gogorra. 1916 urte inguruko kontua esaten ari naiz».

Iñaki Bengoetxea
Ola sagardotegikoa

«Arantzape»

Irungo Ola sagardotegiko nagusiak 'arantzape' aukeratu du: «Topatu nuen sagar-mota bat, basoan galduta, amonaren baserritik (Irungo Belbio) gertu. Gorria da eta mikatza. Analitika ona eman zuen eta Diputazioak bere zerrenda barruan sartu du, baina oraindik ez dago zabalduta. Orain nik badauzkat horrelako arbola batzuk sagastian. Izena jarri behar zitzaion eta 'arantzape' jarri nion, izen hori bautauka nire sagardotegia dagoen ola zaharrak».

Miguel Zapiain
Zapiain sagardotegikoa

«Agoztuketak»

«Nik aitari 'Agoztuketak' entzuten nion tarteka. Hitz interesgarria da, adierazten duelako abuztuan hasten zirela sagardo lanak, abuztu bukaera aldera izango zen. Orain teknologia oso aurreratua dago, baina garai batean askoz denbora gehiago behar izaten zen, eta ni neroni gututa nago sansebastianak ... kanpaina. Orduan errezil saga... zegoen eta». Miguelen aitak ... las zuen izena, baina jende ... 'Roxario' esaten zion.

Juan Goikoetxea
Altzueta sagardotegikoa

«Txorrua»

Ibon Goikoetx... gaur egun Her...niko sagard... honetako nag... eta honek bere a...rengana jo du. Ha... Juanito Goikoetxeak bere bu... almazena astuindu du eta ze... hitz jalgi. «'Txorrua' esaten zi... sagardoa tolaretik tinara eram... jartzen zen egiturari. Urte asko ... mangera erabiltzen dela, baina ... gaztetan ezagutu nuen txor... Ohol batzukekin egiten zen ... boarekin hartuta».

Beste hitz zahar batzuk ere ...rri zaizkio gogora Juanitori, ... nola 'zoi-pala' (tolarean patxa... tea emateko pala tankerako ...na); 'sobrekantaia' (tolarearen ...ta guztian ipintzen ziren rejilla... dukoak); patx-zuloa (behin za...tu eta gero, patxa gordetzeko ...ten ziren adreiluzo egiturak)

Hur Astarbe
Astarbe sagardotegikoa

«Mendiola»

«Mendiola da ... baserriaren iz... Mendiola zue...na gure etxek...gasti batek. ... hori 1563ko ag...tean agertzen da, ez da atzo g... kontua. Sagar motra bat ere ba... Mendiola izenekoa, eta hori e... liteke gure etxean jaiotakoa i... Ez da oso sagar handia, eta n... hazten da. Berandu samarre... sanmartinetan biltzen da».